

POLITIET

Máŋggabealatvuohta, gulahallan ja luohttámuš

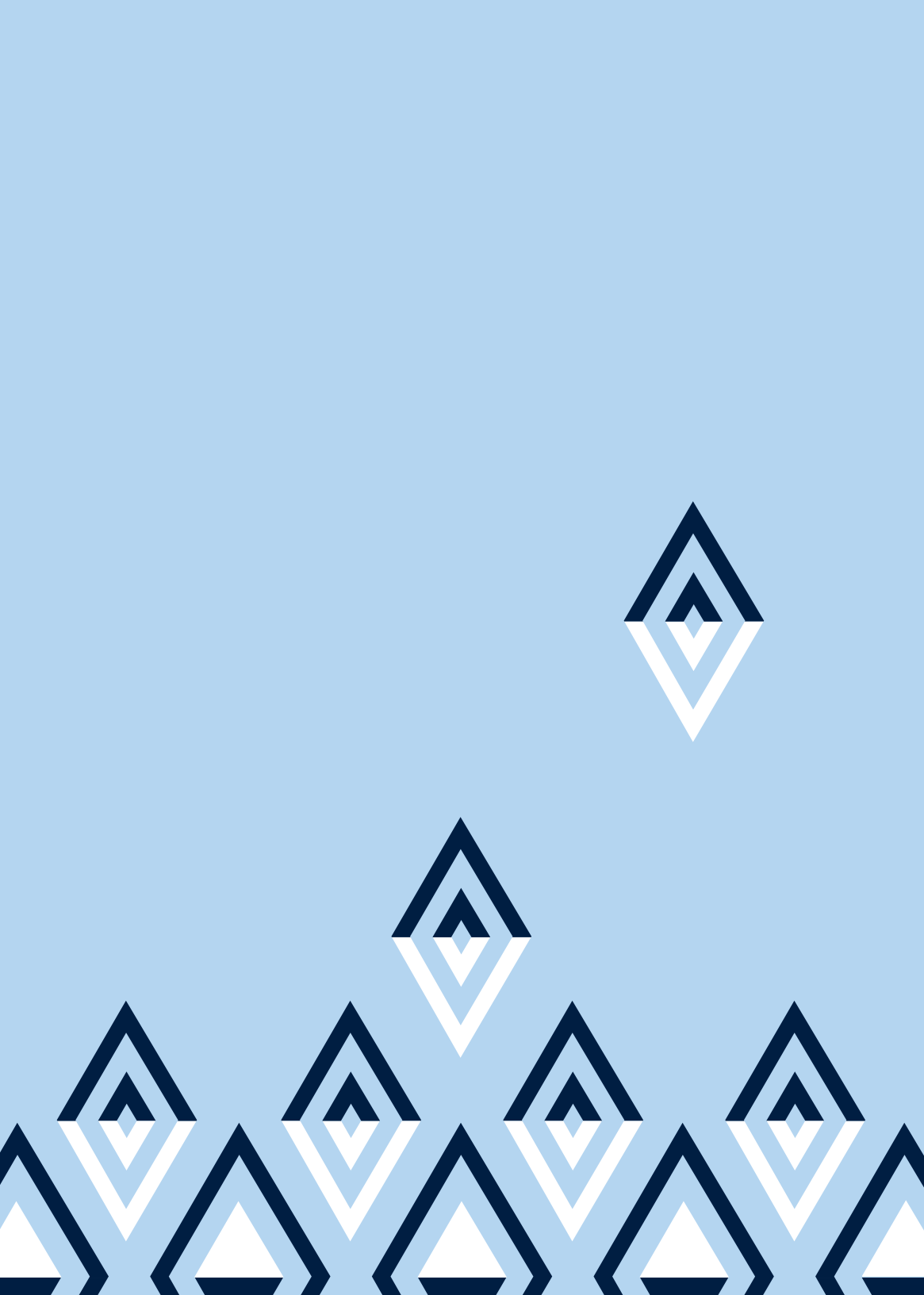
Politiijabarggu doaibmaplána
(2022-2025)

Sisdoallu

	Ovadasátni	4
1	Álggahus	6
1.1	Ulbmil	8
1.2	Barggu organiseren	11
2	Áŋgiruššansuorggit	12
2.1	Jodiheapmi ja jodihanovdáneapmi	14
2.2	Rekrutteren ja bargobiras	15
2.3	Gelbbolašvuohta ja máhttu	21
2.4	Gulahallan ja luohttámušhuksen	26

Ovdasátni

Norgga ássit ovddastit viiddis mánggabealatvuoda. Buohkat leat oassin mángga stuora searvevuodas, ja seammás lea juohke okta mis erenoamáš. Mánggabealatvuolta ferte dohkkejuvvot resursan. Dát doaibmaplána lea ráhkaduvvon nannen dihte politiija barggu mánggabealatvuodain, gulahallamiin ja luohttámušain.

Gelbbolašvuolta ja máhttu mánggabealatvuoda birra lea eaktun dasa ahte politiija galgá sáhttit buvttadit ovttaássásaš bálvalusaid buot servodaga joavkkuide. Lea sáhka das ahte buohkaide galget leat olámuttus bálvalusat main lea ovtta buorre kvalitehta mat lea heivehuvvon ovttaskasaide.

Norgga politiija oppalaš gelbbolašvuolta lea, ja ferte leat viiddis. Lea dárbu sihkkarastit mánggabealatvuoda sihke oahpus ja rekrutteremis speadjalastin dihte dadistaga eanet mánggabealálaš álbmoga. Gelbbolašvuolta ja máhttu mánggabealatvuodas, gulahallamis, gielas ja kultuvrras leat suorggit mat fertejit deattuhuvvot.

Politiiija galgá čatnat buriid oktavuodaid buot ássiidjoavkkuide ja leat searvadahtti. Politiiija dárbbasa luohttámuša vai sáhtta čadahit servodatdoaimma buriin vugiin. Leat olu fáktorat mat váikkuhit ássiid luohttámušii politiijai, nu go omd. man beakti ja gelbbolaš politiija lea čoavdit iežas bargguid ja movt politiija deaivvada ássiiguin. Luohttámuš lea juoga maid politiija ferte ánsšášt juohke áidna beaivvi, buot lágan joavkkuin servodagas.

Gelbbolašvuohta ja máhttu mánnggabealat-
vuoda birra lea eaktun dasa ahte politiija galgá
sáhttit buvttadit ovttaadássásaš bálvalusaid buot
servodaga joavkkuide.

Politijaguovllut ja politiija sierraorgána leat leamašan mielde ráhkadeame
dán plána. Giitu buot mielbargiide guđet leat buktán cealkámušaid ja searvan
bargočoahkkimiidda ja joavkobargguide.

Doaimmaplána bargui leat vižžojuvvon máhttu, vásáhusat ja cealkámušat ássiin,
organisašuvnnain ja ovttašbargoguimmiin. Dat leat leamašan mávssolaš veahkkin
dán plána barggus. Ii leat vejolaš čuovvulit buot cealkámušaid doaibmabijuid
bokte dán plánaáigodagas. Buot cealkámušat vurkejuvvojit ja bohtet leat oassin
politiija viidáset barggus mánnggabealatvuodain, gulahallamiin ja luohtámušain.
Giitu buohkaide guđet leat veahkehan iešguđetlágan gulahallan-
ja cealkámuščoahkkimiid bokte.

Benedicte Bjørnland

politijadirektevra

1. Álggahus

1.1 Ulbmil

1.2 Barggu organiseren

Áigumuš nannet politiija barggu mánggabealatvuodain, gulahallamiin ja luohttámušain lea sajáiduvvan mángga strategiija- ja stivrendokumeanttas.¹ Dán doaibmaplána vuodđun leat ovdalaš plánat ja dat galgá veahkkin ain ovdánahttit politiija barggu viidáseappot.²

Politiija galgá bargat unnidit kriminalitehta ja buoridit oadjebasvuoda ássiide. Vai politiija sáhtta čadahit iežas bargguid buriin vugiin, de mii dárbbášit ahte álbmogis lea luohttámuš midjiide. Politiijaid deháleamos diehto- ja gulahallankanála lea gulahallan ássiiguin. Dan dihte lea álbmoga luohttámuš ja doarjja dehálaš doaibmi politiijabálvalussii.

¹ Politiijadirektoráhtta (2020). *I forkant av kriminaliteten: Forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025)*; Politiijadirektoráhtta (2021). *Politiets kompetanse- og kunnskapsstrategi (2021-2025)*; Politiijadirektoráhtta (2021). *Økt tilgjengelighet for innbyggerne: Politiets kanalstrategi (2021-2025)*.

² E.e. Politiijadirektoráhtta (2008). *Plan for mangfoldsarbeidet i politi- og lensmannsetaten 2008-2013*; Politiijadirektoráhtta (2016). *Overordnet plan for kjønnsbalanse i lederstillinger (2017-2022)*.

Politiiha jahkásaš ássiidguorahallan čájeha ahte ássiin lea buorre oadjebasvuodadovdu ja alla luohhtámuš politiihai. 2021:s vástidii 93 proseanta ahte dovdet iežaset hui dahje oalle oadjebassan doppe go johtet ja ássat, ja 80 proseanta vástidii ahte sis lea oalle dahje hui stuora luohhtámuš politiihai.³ Dán lágan kvantitatiiva guorahallamat mitalit movt oppalaččat lea. Lea dárbu diehtit eambbo dan birra ahte guđemuš fáktorat váikkuhit ássiid luohhtámušii politiihai oppalaččat, ja lea erenoamážit dárbu eambbo diehtit iešguđetlágan minoritehtaid luohhtámuša birra politiihai.⁴

Lea dehálaš bargu politiihai hukset buriid oktavuodaid mánggabealálaš álbmogii. Mánggabealatvuohtha politiihadoaimmas sisttisdoallá oassálastima ja legitimizehta, muhto maiddá árvohuksema ja resursaávkkástallama. Mánggabealatvuohtha sáhtá defineret ja ráddjet iešguđetlágan vugiiguin. Doaba adnojuvvo fáttmástit individuála erohusaid (oinnolaš ja oaidnemeahtun), nu go agi, sohkaheali, sohkahealidizehta ja sohkahealovdanbuktime, seksuála soju, našunalizehta, čearddalašvuohtha, oskku, oahpu, eallinvásáhusaid, doaibmanávccaid ja nu ain. Seammás lea doahpagis dakkár geahččanguovlu ahte erohusat adnojit positiivvalážžan, vejolašvuohthan ja potensiálan. Lea sáhka dan rievtti birra ahte deaivvadit eará olbmuiquin nu go ieš lea, nu ahte ii vásit vealaheami. Lea dan birra sáhka ahte lea vejolaš leat searvvis, oassálastit ovttalágan eavttuiguin ja ahte leat ovttalágan vejolašvuohdat lihkestuvvat.

³Kantar (2022). *Politietts innbyggerundersøkelse 2021*.

⁴Geahča omd. čállosiid nu go: Thomassen, G. (2017). Når politiet møter publikum. En analyse av kontakterfaring og tillit til politiet. *Nordisk politiforskning* 4 (1); Bjørkelo, B., Egge, M., Bye, H.H., & Ganapathy, J. (2015). Barriers to Achieving Ethnic Diversity in the Norwegian Police Service. *Policing: A Journal of Policy and Practice* 9 (1); Bjørkelo, B., Bye, H.H., Leirvik, M.S., Egge, M., & Ganapathy, J. (2021). Diversity in Education and Organization: From Political Aims to Practise in the Norwegian Police Service. *Police Quarterly* 24 (1); Leirvik, M.S., & Ellefsen, H.B. (2020). "Det er ikke oss mot dere". Etnisitet som ressurs i politiets møter med etnisk minoritetsungdom. *Nordic Journal of Studies in Policing* 7 (3).

1.1. Ulbmil

Doaimbaplána galgá veahkkin nannet politiija barggu mánggabealatvuodain, gulahallamiin ja luohttámušain 2025 rádjái.

Dat gokčá sihke:

- › **Siskkáldas barggu** politiija doaimmas organisašuvdnan, jodiheddjiide ja bargiide (rekrutteren, gelbbolašvuohta, jodiheapmi, organisašuvdnakultuvra ja bargobiras).
- › **Olgguldas barggu** masa gullá politiija bargguid čadaheapmi ja movt politiijat deaivvadit ássiiguin iešgudetlágan arenain.

Politiija mánggabealatvuoda-, gulahallan- ja luohttámušbarggu ulbmil

- › Bargat sihkkarastit ovttáárvosaš bálvalusaid buot joavkkuide servodagas.
- › Bargat dan ovdii ahte dahkat politiija geasuheaddji bargosadjin.
- › Bargat rekrutteret bargiid dakkár joavkkuin gos dál eai leat olu ovddasteaddjit.
- › Bargat dan ovdii ahte jodiheddjiin lea buorre ipmárdus mánggabealatvuodas.
- › Ovddidit politiija gelbbolašvuođa ja máhtu mánggabealatvuoda birra.
- › Bargat dan ovdii ahte politiijat lahttejit ja gulahallet vuoiggalaččat ássiiguin ja ovttasbargoguimmiiguin ja ahte áktejit sin buot dilálašvuodain.
- › Bargat dan ovdii ahte politiija lea rabas ja searvadahtti ja ahte hukse buriid oktavuodaid buot ássiidjoavkkuide.

Plána fáttmasta mánggabealatvuoda-, gulahallan- ja luohttámušbarggu viidát.

Dat deattuha erenoamážit doaibmajuiide dáid joavkkuid guovdu:

- › Čearddalaš ja oskkolaš minoritehtat;
 - Sápmelaččat (eamiálbmot)
 - Našuvnnalaš minoritehtat
 - Olbmot sisafárrenduogážiin⁵
- › Lesbat, homofiillat, bifiillat, tránsaolbmot, intersohkabealolbmot ja queerolbmot (lhbtq+)⁶
- › Olbmot geain leat doaibmahehttehusat⁷

⁵Olbmot sisafárrejeaddjeduogážiin lea čoahkkedoaba mii gokčá sisafárrejeaddjiid ja Norggas riečádan olbmuid geain leat sisafárrejeaddji váhnemat. Sisafárrejeaddjit leat olbmot guđet leat riečádan olgoriikkas ja geain leat guokte olgoriikkas riečádan váhnema ja njeallje olgoriikkas riečádan áhku ja ádjá. Norggas riečádan geain leat sisafárrejeaddji váhnemat leat olbmot geat leat riečádan Norggas ja geain leat guokte olgoriikkas riečádan váhnema ja njeallje olgoriikkas riečádan áhku ja ádjá (SSB).

⁶Geahča lhbtq-sátnelisttus (www.bufoir.no) eanet dieđuid doahpagiid birra mat leat čadnon seksuálalaš sodjui, sohkaabealidentitehtii, sohkaabealovdanbuktimii ja sohkaabealovdomearkkaide.

⁷Doaibmahehttehus mearkkaša juogo massima, vahágahttima dahje spiehkasteami muhtun rumašoasis dahje juogalágan psykologalaš, fysiologalaš dahje biologalaš doaimmas rupmašis (www.bufoir.no).

Eamiálbmogat ja našuvnnalaš minoritehtat

Eamiálbmot: Eamiálbmogiid dábálaš dovdomearkkat leat ahte ii leat ráđđejeaddji álbmot dan stuorát servodagas mas leat oassin, ja ahte orrot guovllus doloža rájes ja ovdal go stáhta rájit biddjojuvvojedje. Eamiálbmogiin leat maid dábálaččat sierralunddot kultuvra luondduressursaid vuodul, ja sii leat maid earáláganat go ráđđejeaddji álbmot sosiálalaččat, kultuvrralaččat ja/dahje gielalaččat. Eamiálbmot lea maid dávjá minoritehta riikkas, muhto ii álo. Norggas leat sápmelaččat áidna álbmotjoavku mii meroštallojuvvo eamiálbmogiin.⁸

Našuvnnalaš minoritehta: Našuvnnalaš minoritehta lea čearddalaš, oskkolaš ja/dahje gielalaš minoritehta mas leat guhkesáiggi čanastagat riikii. Norggas leat kvenat/norggasuopmelaččat, juvddálaččat, vuovdesuopmelaččat, rom-olbmot ja románi-olbmot/táhterat našuvnnalaš minoritehtat⁹

⁸Gielda- ja guovlodepartemeanta. Hvem er urfolk? www.regjeringen.no (odasmahttojuvvon 13.02.2020).

⁹Gielda- ja odasmahttindepartemeanta (2020). St. died. 12 (2020-2021). Nasjonale minoriteter i Norge: En helhetlig politikk.

1.2. Barggu organiseren

Doaibmaplána lea Politijadirektoráhtta (POD) ráhkadan ságastallamiid vuodul politijaguovlluiguin ja politiija siearraorgánaiguin nu go Politijaaallaskuvllain (PHS). Lea ásaheavvon referánsajoavku sihkkarastin dihte viiddis fágalaš oassálastima politijas. Leat čadahuovvon bargočoahkkimat iešguđetlágan fáttáiguin, main oassálastit bohte buot politijaguovlluin ja sierraorgánain. Fágaorganisašuvnnat ja politiija suodjalusbálvalus lea maid leamašan fárus.

Lea leamašan dehálaš viežžat máhtu, vásáhusaid ja cealkámušaid ássiin, organisašuvnnain ja ovttasbargoguimmiin. Leat čadahuovvon ságastallan- ja cealkámuščoahkkimat iešguđetlágan minoritehtaide gullelaš ássiiguin. Čoahkkimat leat leamašan dan birra makkár vásáhusat ja vuordámušat sis leat politijaiiguin deaivvademiin, ja movt politiija sáhtá nannet iežas barggu mánggabealatvuodain, gulahallamiin ja luohtámušain.

2. Áŋgiruššansuorggit

2.1 Jodiheapmi ja jodihanovdáneapmi

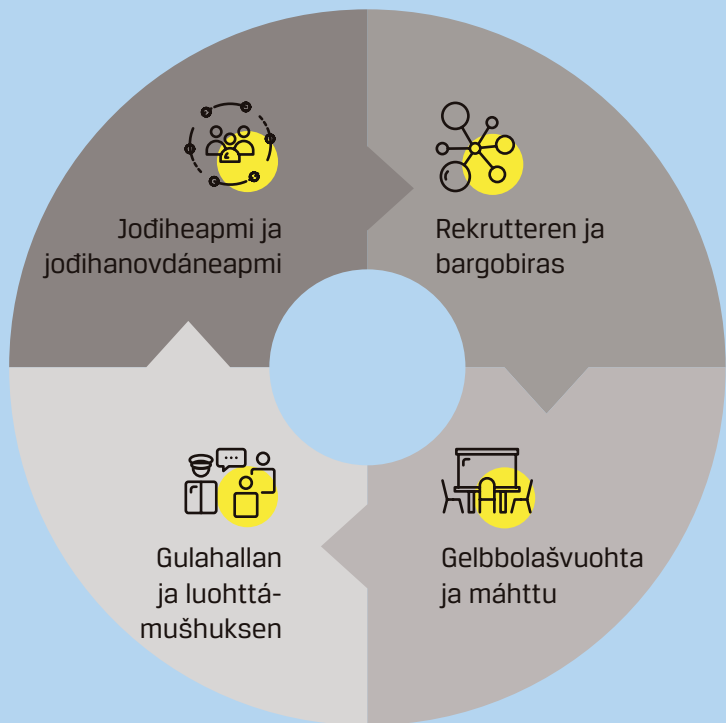
2.2 Rekrutteren ja bargobiras

2.3 Gelbbolašvuohta ja máhttu

2.4 Gulahallan ja luohttámušhuksen

Doaibmaplána lea juhkkjuvvon njealji iešguđet áŋgiruššansuorgái. Juohke suorggis mitaluvvo makkár eavttut leat olahit áigumušaid mat leat biddjojuvvon plánas. Dasto mitaluvvo makkár doaibmabijut vuoruhuvvojit plánas.

Figuvra 1.

Áŋgiruššansuorggit politiija barggus mánggabealatvuodain, gulahallamiin ja luohtámušain.

2.1. Jodiheapmi ja jodihanovdáneapmi

Jodiheami čanasteapmi lea mearrideaddji dasa ahte lámčit diliid politiija mánggabealatvuodabargui. Mánggabealatvuodabargu ferte čadahuvvot sajáiduvvan práksisiid ja organisašuvdnakultuvrra guovdu. Jodiheaddjit fertejit láidestit buorren ovdagovvan, čájehit geainnu ja jodihit rievdadanbarggu. Politiija dárbbasa jodiheddjiid geain leat iešguđetlágan duogážat ja vásáhusat.

Eavttut olahit áigumušaid:

- › Sihkkarastit ahte jodiheddjiid barggus mánggabealatvuodain, ságastallamiin ja luohttámušain lea buorre vuolggasadji.
- › Sihkkarastit ahte jodiheddjiin lea máhttu ja gelbbolašvuohta mánggabealatvuoda birra.
- › Vuordit ahte jodiheddjiin leat návccat ja dáhttu váldit atnui mánggabealatvuoda searvadahtti vugiin politiijas.
- › Sihkkarit ahte mánggabealatvuodabargu vuoruhuvvo ja šaddá sajáiduvvan oassi politiija barggus

1. Sihkkarastit mánggabealatvuodaperspektiivva politiija jodihanovdáneamis

Mánggabealatvuodaperspektiiva galgá ovttaiduhttot buot jodihanovdáneamis, oahpaheamis ja oahpus. Jodiheddjiin galgá leat buorre ipmárdus mánggabealatvuoda birra ja sihkkarastit ahte mánggabealatvuoda loktejuvvo áššin buot osiin politiijas. Dat lea dárbbášlaš atnin dihte ávkki mielbargiid mánggabealatvuodas. Máhttu mánggabealatvuoda birra lea maid dárbbášlaš go deaivvada ássiiguin ja addin dihte buriid bálvalusaid buohkaide.

2. Mánggabealatvuoda, gulahallama ja luohttámuša deattuheapmi politiija jodiheamis

Politiija stivren galgá speadjalastit dan ahte mánggabealatvuoda, gulahallan ja luohttámuš leat ánggirusšansuorggit. Doaibmaplána čuovvuleapmi galgá vuhttot

stivrendokumeanttain, ja politiijaguovlluid ja sierraorgána boadusšiehtadusain boahhte plánaáigodagas.

3. Eanet máhttu ássiid oadjebasvuoda ja luohtámuša birra politiijaide

Politiija jahkásaš ássiidguorahallan lea gáldu mii muitala ássiid oadjebasvuoda ja luohtámuša birra politiijai. Dárbbášuvvo liikká eanet diehtu oadjebasvuoda ja luohtámuša birra politiijai iešguđetlágan servodatjoavkkuin. Galgá bargojuvvot dainna ahte laktit eanet duogášvariábeliid politiija ássiidguorahallamii ja kártet leat go eará gáldut gos sáhtta viežžat dieduid.

2.2. Rekrutteren ja bargobiras

Vai lea legitimizehta buot joavkkuin álbmogis, de lea dehálaš ahte politiija eanemus lági mielde speadjalastá álbmotčoahkkádusa. Dan dihte lea mihttu ahte politiija viidát ovddasta iešguđetlágan ássiidjoavkkuid. Dál leat mánga joavkku mat leat unnán ovddastuvvon politiijas. Dat leat omd. olbmot geain lea sisafárreaddjiduogáš, sápmelaččat (eamiálbmot) ja našuvnnalaš minoritehtat ja olbmot geain leat doaibmahehttehusat. Dat guoská sihke jodiheddjiide ja bargiide geain lea politiija- ja áššáskuhtinfágalaš duogáš ja earálágan fágaduogáš.

Eavttut olahit áigumušaid:

- › Sihkkarastit ahte diedut politiijaoahpu, eará heivvolaš oahpuid ja bargovejolašvuodaid birra politiijadoaimmas ollejit áigeguovdilis ulbmiljoavkkuide.
- › Loktet fokusa searvadahtti kultuvrra ja guottuid mearkkašupmái bargobirrasis.
- › Unnidit fysalaš, psyhkalaš ja sosiála hehttehusaid dárbbášlaš heivehemiid bokte virgádanproseassain ja bargobirrasis.

Tabealla 1. Nissonbargit ja -jodiheaddjit politiijas áigodagas 2016-2021. Gáldu: SAP. Politiijabargit geain lea sisafárrejeaddjidoogáš. Gáldu: SSB.

Jahki	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nissonbargit	45 %	46 %	46 %	46 %	46 %	47 %
Nissonjodi- headdjit	30 %	32 %	34 %	35 %	37 %	37 %
Bargit geain lea sisafárrejeaddje- duogáš *	5 %	5 %	5 %	5 %	5 %	5 %

*Sisafárrejeaddjit ja Norggas riečádan geain leat sisafárrejeaddji váhnemat (guokte olgoriikkas riečádan váhnema)

Tabealla 2. *Odda studeanttat Politiijaallaskuvllas geain lea sisafárreaddjeduoğáš, sámí gullevašvuohta ja gullevašvuohta našuvnnalaš minorigehtaide, 2016-2021. Gáldu: PHS.¹⁰*

JAHKI	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Vástidan	Vástidan	Vástidan	Vástidan	Vástidan	Vástidan
	75 %	76 %	69 %	74 %	87 %	82 %
	N=538/717	N=556/730	N=383/554	N=407/552	N=351/405	N=328/400
Politiijaallaskuvlla (PHS) studeanttat geain lea sisafárreaddjeduoğáš*	4 %	4 %	4%	3 %	4 %	5 %
PHS studeanttat – sámí gullevašvuohta	0,4 %	0,5 %	0,8 %	1,5 %	2,0 %	1,2 %
PHS studeanttat – gullevašvuohta našuvnnalaš minorigehtaide	0,6 %	0,9 %	0,8 %	1,0 %	0,9 %	2,4 %

*Sisafárreaddjit ja Norggas rieğádan geain leat sisafárreaddji váhnemat (guokte olgoriikkas rieğádan váhnema)

4. Ráhkadit politiija strategalaš rekrutterenplána

Lea ulbmil oažžut eanet ohcciid minorigehtaajoavkkuin mat leat unnán ovddastuvvon politiijas. Galgá ráhkaduvvot našuvnnalaš rekrutterenplána geasuhan ja rekrutteren dihte bargiid geain lea relevánta gelbbolašvuohta ja sihkkarastit dárbbalaš heivehemiid, vai áiggi mielde šaddá stuorát mánggabealatvuohta bargiin buot dásiin politiijas. Dat guoská sihke virggiide mat gáibidit politiijafágalaš oahpu ja virggiide mat gáibidit eará fágaduogáža.

¹⁰ Juohke jagi sáddejuvvojit jearaldatskovit odda studeantaide Politiijaallaskuvllas (PHS) earret eará kárten dihte duoğášvariábeliid.

Okta dain doaibmabijuin mat galget ovddidit eanet mánggabealatvuoda lea profilerenkampánja mii galgá čálmmustahttit politiija geasuheaddji bargosadjin eanet servodatjoavkkuide. Nubbi doaibmabidju lea eanet aktiivvalaččat oassálastit stáhta trainee-prográmmii, mas lea mihttun rekrutteret eambbosiid geain leat doaibmahehttehusat. Lea maid dárbu árvvoštallat hospiterenortnegiid sisdoalu ja geavaheami.

5. Sohka bealbalánsa operatiiva virggiin

Galgá ráhkaduvvot sierra plána lokten dihte daid nissonolbmuid geat válljejit operatiiva bálvalusa. Oppalaččat lea nissonolbmuid oassi operatiiva virggiin politiijas 25 %. Lea mihttu ahte politiijaguovllut galget rekrutteret ja doalahit nissonolbmuid operatiiva virggiin ja láhčit diliid jodihanovdáneapmái. Leat biddjojuvvon sierra mihttologut loktet nissonolbmuid oasi politiijajodiheaddje-virggiin. Nissonolbmuid rekrutteren operatiiva bálvalussii lea dehálaš maiddái sihkkarastin dihte sohka bealbalánsa jodiheaddjevirggiin operatiiva bálvalusas. Mihttu oažžut 40 % nissonolbmuid politiijajodiheaddjevirggiide galgá čuovvuluvvot 2027 rádjái.¹¹

6. Geahčadit ja árvvoštallat gustovaš gáibádusaid politiijaohppui

Dál leat moanat sisaváldingáibádusat politiijaohppui – árvosánit, persovnnalaš heivvolašvuohta, fysalaš ja medisiinnalaš gáibádusat. Sisaváldingáibádusat leat ráhkaduvvon sihkkarastin dihte ahte studeanttat sáhttet čadahit fysalaš, praktihkalaš ja teorehtalaš fágaid bachelorohpus. Muhtumat dain gáibádusain sáhttet hehttet stuorát mánggabealatvuoda rekrutterema politiijadoibmii. Dat sáhtta leat hehttehussan politiija gelbbolašvuodagáibádussii boahtteáiggis. Politiijaoahpu gustovaš gáibádusat galget geahčaduvvot ja galgá árvvoštallojuvvot berre go eavttuid muddet mánggabealatvuoda- ja searvadahttinperspektiivva mielde.

¹¹Politiijadirektoráhtta (2016). Overordnet plan for kjønnsbalanse i lederstillinger (2017-2022).

ČOAVDDALOGUT 2021

SOHKABEALBALÁNSA

Jodiheadjit

63 % dievddut

37 % nissonat

Bargit

53 % dievddut

47 % nissonat

Studeanttat PHS

40 % dievddut

60 % nissonat

SISAFÁRREJEADDJEDUOGÁŠ

Bargit

5 %

Studeanttat PHS

5 %

SÁMI DUOGÁŠ

Studeanttat PHS

1,2 %

Studeanttat PHS

2,4 %

Gáldut: Politijadirektoráhtta, Politijjaallaskuvla ja Statistihkalaš guovddášdoaimmahat (SSB)

7. Láhčit diliid searvadahtti bargobirrasi ja organisašuvdnakultuvrii

Givssideapmi ja loavkašuhttin ii galgga dohkkehuvvot veahášge. Bargoaddi galgá láhčit diliid searvadahtti organisašuvdnakultuvrii, dan bokte ahte sihkkarastit mielváikkuheapmi, easadandoaimmaid bokte ja čadaáiggi ja systemáhtalaččat ovdánahttit dearvvašvuodaovddideaddji bargobirrasi. Ferte sihkkarastojuvvot ahte DBS-vuogádagat ja DBS-oahpaheapmi etáhtas doarvái sisttisdoallet tematihkaid mat čilgejit eavttuid lihkostuvvat mánggabealatvuoda-bargguin (dárogiillii HMS).

Politiijas galgá leat buorre cealkinfriddjavuohta siskkáldasat. Ferte dohkkehuvvot ahte mielbargiin sáhttet leat iešguđetlágan oainnut, dilitt fertejit láhččojuvvot dasa ahte sáhtta lonohallat oaviliid, bures ságastallat ja ahte mielbargit ja jodiheaddjit áktejit guhtet guimmiideaset.

8. Váldit mielde mánggabealatvuoda politiija bargobirasguorahallamiidda

Lea dárbu eanet máhttui dan birra movt iešguđetlágan joavkkut politiijadoaimmas lohttet ja vásihit bargodilálašvuoda. Bargobirasguorahallan galgá viiddiduvvot danin ahte fáttmasta maid jearaldagaid das movt mánggabealatvuoda ja searvadahttin váldojuvvo vuhtii politiijas, vásihuvvon vealaheami ja dárbblašlaš heiveheami birra.

9. Bargosadji mii lea olámuttus ja heivehuvvon

Birrasiid heiveheapmi ja hábmen lea dan birra sáhka ahte unnidit fysalaš, psyhkalaš ja sosiála hehttehusaid. Ferte sihkkarastit ahte politiija bargosadji áimmahuššá buori bargobirrasi dainna lágiin ahte bargobiras lea nu bures go vejolaš olámuttus ja heivehuvvon buohkaide.

2.3. Gelbbolašvuohta ja máhttu

Norgga politiija oppalaš gelbbolašvuohta lea, ja ferte leat, viidát oktiibiddjojuvvon. Lea čadat dárbu ovdánahttit politiija gelbbolašvuoda čuovvun dihte servodatrievdamiid ja álbmoga vuordámušaid. Lea dárbu sihkkarastit mánggabealatvuodaperspektiivva oahpus ja oahpahusas dusten dihte ain eanet mánggabealat álbmoga.

Eavttut olahit áigumušaid:

- › Sihkkarastit ahte politiijabargiin lea gelbbolašvuohta ja máhttu mánggabealatvuoda birra.
- › Atnit dan máhtu ja gelbbolašvuoda mánggabealatvuoda birra mii lea juo politiijas.
- › Sihkkarastit systemáhtalaš vásáhusoahppama ja máhttoovdánahttima.
- › Váras váldit ássiidperspektiivva politiija vásáhusoahppamis.

Figuvra 2 Oassi politiija mielbargiidlávddis.

Mun čájehan respeavtta

- Mun lean profeššunealla
- Mun doahttan mánggabealatvuoda
- Mun anán buohkaid ovttáárvosažžan
- Mun barggan dakkár vugiin mii nanne luohhtámuša politiijai

10. Sihkkarastit mánggabealatvuodaperspektiivva olles politiija oahpahusas ja oahpus

Galgá leat stuora dihtomielalašvuohta das ahte maid mearkkašit buorit guottut, kulturipmárdus ja mánggabealatvuohta siskkáldasat politiijas ja go politiija deaivvada ássiiguin. Fáttát mat gullet mánggabealatvuhtii, gulahallamii ja luohttámuššii galget vuhtiiváldojuvvot politiija vuoddoohpus, lassioahpus ja muđui eará kurssain ja oahpahusain politiijabargiide.

11. Láhčit diliid dieduide ja gulahallamii iešguđetge gielaide

Sihkkarastin dihte dárbbaslaš ipmárdusa ja riektesihkarvuoda áimmahuššama, de galget diedut ássiide ja gulahallan heivehuvvot iešguđetge gielaide. Dehálaš diedut mat almmuhuvvot politiija neahttsiidduin ja eará kanálain galget gávdnot mángga gillii.

12. Gelbbolašvuohta ja máhttu sámi giela ja kultuvrra birra¹²

Politiija bargiin galgá leat vuđolaš diehtu sámi kultuvrra, historjjá ja vuoigatvuodaid birra. Politiijadoaimmas galget dilit láhččojuvvot oahpaheapmái. Dál váilot olu fágabargit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta, ja lea stuora dárbu dulkabálvalusaide.¹³ Lea dárbu loktet fágabargiid rekrutterema geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta, sihke virggiide mat gáibidit politiijaoahpu ja virggiide mat gáibidit eará fágaduogáža. Galgá láhčit diliid dasa ahte politiija našuvnnalaš stivrendokumeanttat jorgaluvvot sámegielaide ja dasa ahte politiija neahttsiidduin leat eanet diedut sámegielaide.

Lea dárbu ollislaččat geahčadit lágas geatnegahttojuvvon gáibádusaid ja práksisiid sihkkarastin dihte ovttáárvosaš bálvalusaid ja ovttaskas olbmuid riektesihkarvuoda.

¹²Láidestus addojuvvon doaibmabijus 59 doaibmaplánas Frihet fra vold. Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024.

¹³Sámi giellahálddašanguovllus leat dál muhtin suohkanat Finnmarkkus, Romssas, Nordlándas ja Trøndelágas. Lea ieža suohkanat mat ohcet beassat mielde sámi giellahálddašanguvlui. Go beassá giellaguvlui mielde, de ožžot ovttaskasolbmot giellalaš vuoigatvuodaid go gulahallet almmolaš ásahusaiguin.

13. Gelbbolašvuohta ja máhttu našuvnnalaš minoritehtaid birra

Politijabargiin galgá leat vudolaš máhttu Norgga našuvnnalaš minoritehtaid birra. Dilit galget láhččojuvvot politiija oahpahussii, mat fátmastit daid našuvnnalaš minoritehtaid kultuvrra ja historjjá ja vuoigatvuodaid. Dat lea dehálaš oažžun dihte buori gulahallama, hukset luohttámuša ja sihkarastit ovttáárvosaš bálvalusaid.¹⁴

14. Gelbbolašvuohta sohkaheali ja seksualitehta mánggabealatvuoda birra (lhbtq+)¹⁵

Politijas ferte leat máhttu sohkaheali ja seksualitehta mánggabealatvuoda birra (lhbtq+). Lea dárbu loktet gelbbolašvuođa ja máhtu mánggabealatvuodabarggu birra lhbtq+ hárrái sihke dan dáfus go deaivvada ássiiguin ja siskkáldasat politiijas.

¹⁴Ekonomiijastivrema direktoráhtta (ESD) lea ráhkadan e-oahppoprográmma sápmelaččaid ja našuvnnalaš minoritehtaid birra, geahča <https://dfo.no/kurs>

Vaššikriminalitehta

Vaššikriminalitehta leat ránggáštahtti dagut mat ollásit dahje muhtin muddui bohciidit earáid liikeivnni, našuvnnalaš dahje čearddalaš duogáža, oskku dahje eallinoainnu, seksuála soju, sohka-bealidentitehta ja sohka-bealovdanbuktima, dahje doaibmahehttehusa vuodul.

15. Gelbbolašvuohta ja máhttu vaššikriminalitehta birra

Politiijas galgá leat gelbbolašvuohta ja máhttu vaššikriminalitehta birra, movt vaššikriminalitehta sáhtá ihtit oidnosii – fysalaččat ja digitálalaččat, ja sáhttit fuomášit, eastadit ja vuosttaldit dakkár kriminalitehta beroškeahtá gos riikkas dat dáhpuhuvvá. Politiijaallaskuvllas (PHS) lea ásaheavvon fágabiras mii doaimmaha sihke dutkama ja lassioahpahusa vaššikriminalitehta eastadeami ja dutkama birra.

Našuvnnalaš vaššikriminalitehta gelbbolašvuodabiras vuodduuvui 2021:s ja gullá organisatuvrralaččat Oslo politiijaguvlui. Gelbbolašvuodabiras galgá veahkkiin lohttet politiijaguovlluid gelbbolašvuođa ja sáhttit bagadallat konkrehta áššiin. Gelbbolašvuohta galgá fáttmástit iešguđetlágan osiid politiija barggus; eastadeami, vákšuma, gulahallama ja luohhtámušhuksema, dutkama ja áššáskuhttinmeannudeami. Lea erenoamáš dárbu nannet gelbbolašvuođa vaššikriminalitehta birra mii dáhpuhuvvá neahtas. Lea maid erenoamážit bivdo-juvvon ahte gelbbolašvuodabiras galgá vuhtiiváldit sámi perspektiivva. Gelbbolašvuodabiras áigu jeavddalaččat doallat oktavuodá riikkaviidosaš organisašuvnnaiguin mat barget joavkkuid ovddas main lea sierra suodjalus. Našuvnnalaš gelbbolašvuodabiras galgá viidáseappot ovdánahttot ja ieš ovdánahttit ja juohkit máhtu.

16. Viidáseappot ovdánahttit vaššikriminalitehta statistihka ja analysaid

Politijadirektoráhtta almmuha váidojuvvon vaššikriminalitehta statistihka jahkásaš STRASAK-raporttas váidojuvvon kriminalitehta ja politiija ránggáštusášsemeannudeami birra.¹⁶ Našuvnnalaš statistihkka galgá viidáseappot ovdánahttot addin dihte eanet dieduid dan birra movt vaššikriminalitehta čuohcá iešgudetlágan joavkkuide.

Tabealla 3 *Váidojuvvon vaššikriminalitehta juhkkujuvvon vaššimotiivvaid mielde, 2016-2021. Gáldu: PAL STRASAK.¹⁷*

Vaššimotiiva	2017	2018	2019	2020	2021
Liikeivdni, našuvnnalaš dahje čearddalaš duogáš	373	455	533	541	532
Osku dahje eallinoaidnu	120	122	144	135	135
- Osku/eallinoaidnu isláma	-	-	-	-	71
- Osku/eallinoaidnu eará dahje ii spesifiserejuvvon	-	-	-	-	64
Antisemittisma	-	15	19	15	19
Seksuálalaš sojut	83	92	122	97	174
Sohkabealidentitehta ja sohkabealovdanbuktin	-	-	-	-	66
Doaibmahehttehusat	18	24	34	16	18
Eará/ii spesifiserejuvvon	0	0	8	14	15

¹⁵Lesbat, homofiillat, bifiillat, tránsaolbmot, intersohkabealolbmot ja queer-olbmot.

¹⁶Geahča politiija neahttasiiddu: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/tall-og-fakta/anmeldt-kriminalitet-strasak/>

¹⁷Antisemittisma lasihuvvui motiivan 2018:s, doaibmabiju 6 čuovvuleapmin doaibmaplánaš Handlingsplan mot antisemittisme 2016-2020. 2021 rájes leat osku ja eallinoaidnu -motiivii lasihuvvon guokte vuollekategoriija; osku/eallinoaidnu isláma ja osku/eallinoaidnu eará dahje ii spesifiserejuvvon. Dát rievdadus lea doaibmabiju 10 čuovvuleapmi doaibmaplánaš Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer (2020-2023). Sohabealidentitehta ja sohkabealovdanbuktin lasihuvvui 2021:s láhkariievdamas dihte. Fuomáš ahte váidojuvvon vaššikriminalitehtadáhpáhusain sáhttet leat mánggalágan motiivvat vuodđun. Dan dihte leat daid iešgudetlágan motiivvaid supmi stuorát go oppalaččat váidagiid supmi.

2.4. Gulahallan ja luohttámušhuksen

Politiiija dárbbbaša luohttámuša álbmogis. Dan dihte lea mearrideaddji ahte politiijadoaibma bargá ovddidit lagasvuoda, gulahallama ja oadjebasvuoda. Politiijas galgá leat buorre gelbbolašvuhta ja máhttu mánggabealatvuoda birra, galgá leat rabas ja searvadahtti, gulahallat vuoiggalaččat ja gudnevuollegašvuodain, ja hukset buriid oktavuodaid buot ássiidjoavkkuide. Vurdojuvvo ahte politiija mielbargiin leat dakkár miellaguottut mat ovddidit riektesihkarvuoda ja oadjebasvuoda. Lea dehálaš leat dihtomielalaš das movt stereotiipat ja ovdagáttut sáhttet čuohcat gulahallamii ja lahttemii. Politiija galgá buohkaiguin lahttet ovttáárvosaččat, vuoiggalaččat ja gudnevuollegaččat. Politiijabagadus deattuha maid dan¹⁸. Politiija galgá maid čájehit rabasvuoda ássiide, ja nu olu go vejolaš, čilget iežas lahttema ja doaibmajuid mat biddjojuvvojit johtui.

Eavttut olahit áigumušaid:

- › Sihkkarastit buori ságastallama ja gulahallama ássiiguin.
- › Bargat dan ovdii ahte politiija bálvalusat leat olámuttus buohkaide ja ahte riektesihkarvuoda váldojuvvo váras.
- › Sihkkarastit buriid bálvalusaid ássiid mielváikkuheami bokte.

¹⁸Politiijabagadus Politiinstruksen §5-2 Opptreden i tjenesten

17. Vuoiggalaš politiija – ságastallan, gulahallan ja riidogiedahallan

Vuoiggalaš politiija konseapta lea ráhkaduvvon veahkkin loktet gelbbolašvuoda fáttáin nu go ságastallamis, gulahallamis ja riidogiedahallamis. Politiija ságastallan ja deaivvadeapmi čearddalaš ja oskkolaš minoritehtaiguin lea erenoamážit deattuhuvvon. Oahpahus galgá čadahuvvot visot politiijaguovlluin.¹⁹ Báikkálaš bagadalliid oahpaheami bokte ("train-the-trainers") galgá huksejuvvot gelbbolašvuohta sihkkarastin dihte viidáset oahpahusa ja čuovvuleami daid ovttaskas politiijaguovlluin. Dat lea dan dihte vai doaibmabijus šaddá bistevas ávki. Kurssas galget ovdamearkkat, dáhphusat ja reflekšuvdnabarggut deattuhuvvot. Vai oahpahus šattašii áigeguovdilin, de galgá atnit regionála ja báikkálaš hástalusaid vuodđun.

18. Mánnggabealatvuodakoordináhtorat politiijas

Visot politiijaguovllut ja politiija sierraorgánat galget ásahan sierra rolla mánnggabealatvuodakoordináhtorin, mas lea fágaovddasvástádus mánnggabealatvuodabarggu ovddas. Rolla galgá viidáseappot ovdánahttot ja vuordámušat bargui galget čielggasmahttot. Galgá maid ásahuvvot fágafierpmádat mánnggabealatvuodakoordináhtoriidda sihkkarastin dihte vásáhuslonohallama politiijaguovlluid ja sierraorgánaid rastá.

19. Ásahit ságastallamiid ja deaivvadansajiid iešgudetlágan ássiidjoavkkuiguin

Politiija galgá eanet láhčit diliid ássiidmielváikkuheapmái oahppan dihte eanet dan birra makkár vuordámušat ássiin leat politiijai. Politiija galgá našuvnnalaš ja guovlluid dásis álggahit ságastallamiid ja heivvolaš deaivvadansajiid iešgudetlágan ássiidjoavkkuiguin. Dát lea dehálaš sihke sihkkarastin dihte goabbatbeallásaš diehtujuohkima ja huksen dihte oktavuodaid ja luohttámuša.²⁰

¹⁹Oahpahus lea álgoálggus ráhkaduvvon ja čadahuvvon Oslo politiijaguovllus, muhto lea ovdánahttojuvvon ja heivehuvvon našuvnnalaš čadaheapmái. Doaibmaplána Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion (2020-2023) doaibmabijus 42 čujuhuvvo Rettferdig politi čadaheapmái Oslos.

²⁰Doaibmaplána Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer (2020-2023) doaibmabidju 12 sajáiduhtta erenoamážit gulahallama politiija ja muslima oskuservodagaid gaskka.

20. Ássiid mielváikkuheapmi politiija bálvalusaid ovdánahttima oktavuodas

Lea mihttu sihkarastit ovttáárvosaš bálvalusaid buot ássiidjoavkkuide. Lea dehálaš beassat diehtit deivet go bálvalusat daid geavaheddjiide geaidda leat jurddašuvvon ja leat go ávkkálaččat sidjiide geat daid dárbbasit. Erenoamážit galgá deattuhuvvot dat ahte viežžat oaiviliid iešguđetlágan minorigehtaide gullevaš ássiin.

21. Persovdnakontrollaid rutiinnat

Politiiijat galget čuovvut mielde movt persovdnakontrollat dahkkojuvvot ja movt ássit vásihit daid. Persovdnakontrollat galget registrerejuvvot ja duodaštuvvot gustovaš njuolggadusaid mielde. Galgá leat álki gávdnat duodaštusaid go lea dárbu (omd. váidinmeannudeami oktavuodas). Eastadan dihte dan ahte kontrollat vásihuvvot eahpevuoiggalažžan dahje vealaheaddjin, de galgá politiija, nu olu go vejolaš, gaskkustit ja čilget kontrolla vuodu.

Politiija galgá muđui čielggadit ja geahččaladdat iešguđetlágan doaibmabijuid eastadan dihte dan ahte persovdnakontrollat vásihuvvot eahpevuoiggalažžan dahje vealaheaddjin. Oslos galgá álggahuvvot pilohtaprošeakta mas isket teknihkalaš čovdosa mii láchčá diliid dasa ahte fállat ja addit duodaštusa čadahuvvon persovdnakontrollaid ovddas. Dán doaibmabiju galgá geahččat eará doaibmabijuiguin ovttas maid ulbmil lea luktet luohttámuša politiijai oppalaččat, ja erenoamážit persovdnakontrollaid čadaheami oktavuodas. Politiija galgá váldit suohkana, organisašuvnnaid ja eará relevánta aktevrraid mielde bargui. Pilohtaprošeakta galgá árvvoštallojuvvot. Nubbi doaibmabidju mii galgá árvvoštallojuvvot lea guoddit kámera.²¹ Vásáhusat galget vižžojuvvot eará riikkain geat leat álgán nu dahje geahččalan dan, ja erenoamážit guorahallat buorida go doaibmabidju luohttámuša politiijai oppalaččat ja erenoamážit kontrollaid čadaheamis.

²¹Dat mielldisbuktá ahte politiijat operatiiva bálvalusas guddet kámera uniforpmas mainna sáhhtá duodaštit dáhpáhusmannolagaid.

22. Sihkkarastit buriid rutiinnaid ja buori diehtajuohkima politiija váiddaortnega birra

Váidináššiid vástideapmái galget leat buorit rutiinnat. Ráhkaduvvojit jahkásaš raporttat mat addet bajilgova váidagiin politiija vuostá. Váidináššit addet dehálaš vuodu systemáhtalaš vásáhusoahppamii ja árvvoštallamii. Lea dehálaš sihkkarastit buriid rutiinnaid dasa ahte muddet práksisa árvvoštallamiid vuodul.

Lea mihttu dahkat politiija váidinortnega eanet oinnolažžan, sihke politiijabálvalusolbmuid diehtajuohkima bokte ja eará kanálaid nu go neahttasiidduid, sosiála mediaid, organisašuvnnaid ja almmolaš bálvalusaid bokte jna. Geavaheaddjemielváikkuheami bokte galgá árvvoštallojuvvot movt váidinortnet sáhtta dahkkojuvvot eanet olámuddui ja álkibun geavaheddiide.

Figuvra 3.

Doaibmaplána doaibmabijuid bajilgovva.

Jodiheapmi ja jodihanovdáneapmi

1. Sihkkarastit mánnggabealatvuodaperspektiivva politiija jodihanovdáneamis
2. Deattuhit mánnggabealatvuoda, gulahallama ja luohttámuša politiija stivremis
3. Eanet máhttu ássiid oadjebasvuoda ja luohttámuša birra politiijai

Rekrutteren ja bargobiras

4. Ráhkadit strategalaš rekrutterenplána politiijai
5. Sohka bealbalánsa operatiiva virggiin
6. Geahčadit ja árvvoštallat poltiijaoahpu gustovaš gáibádusaid
7. Láhčit diliid searvadahtti bargobirrasii ja organisašuvdnakultuvrii
8. Váldit mánnggabealatvuoda mielde politiija bargobirasiskkademiide
9. Bargosadji mii lea olámuttus ja heivehuvvon

Gelbbolašvuohta ja máhttu

10. Sihkkarastit mánggabealatvuodaperspektiivva olles politiija oahpahusas ja oahpus
11. Láhčit diliid diehtajuohkimii ja gulahallamii iešgudetge gielaide
12. Gelbbolašvuohta ja máhttu sámi giela ja kultuvrra birra
13. Gelbbolašvuohta ja máhttu našuvnnalaš minoritehtaid birra
14. Gelbbolašvuohta sohkabeal- ja seksuálalaš mánggabealatvuoda birra (lhbtq+)
15. Gelbbolašvuohta ja máhttu vaššikriminalitehta birra
16. Viidáseappot ovdánahttit statistihka ja analysa váidojuvvon vaššikriminalitehtas

Ságastallan ja luohttámušhuksen

17. Vuoiggalaš politiija: ságastallan, gulahallan ja riidogiedahallan
18. Mánggabealatvuodakoordináhtor politiijas
19. Ásahit gulahallama ja deaivvadansajiid iešgudetlágan ássiidjoavkkuiguin
20. Ássiid mielváikkuheapmi politiija bálvalusaid ovdánahttimis
21. Persovdnakontrollaid rutiinnat
22. Sihkkarastit buriid rutiinnaid ja buori diehtajuohkima politiija váidinortnega birra

POLITIET

Politiiijadirektoráhtta 2022

ISBN 978-82-8256-116-7

POD almmuheapmi 2022/03

Hábmen ja modeallat: Try Råd

Foto: Politiiijadirektoráhtta

Jorgalan: Inger Máret Ánne Eira ja

Inger-marie Oskal

